

HÖFTLEDSRÖNTGEN

TEXT Lena Widebeck

När en höftled graderas görs det enligt flera olika kriterier i enlighet med de riktlinjer som tagits fram av den internationella kennelklubsorganisationen FCI.

FOTO MÅNS
ENGBREKTSSON

SÅ JOBBAR HD-AVLÄSARNA

Hur graderas en höftled med A, B, C, D eller E? Vem sätter kriterierna och vad tittar avläsarna på? Det och mycket annat har HD-gruppen fått lära sig mer om och diskutera med de tre veterinärer som läser och graderar samtliga röntgenbilder inom hälsoprogrammen för HD och ED.

De tre veterinärerna Kerstin Hansson, Jessica Ingman och Veronica Näslund har samtliga en gedigen meritlista och stor erfarenhet av att läsa röntgenbilder. Att avläsa höftleder åt Svenska Kennelklubben, SKK, utgör endast en mindre del av deras arbetstid. Årligen avläser de höftledsbilder på cirka 16 000 hundar av olika raser.

Avläsarnas guide till hur höftleder ska graderas är de riktlinjer som tagits fram av den internationella kennelklubsorganisationen FCI. De senast publicerade riktlinjerna från 2022 är resultatet av ett möte i Köpenhamn med avläsande veterinärer från hela Europa. Målet för mötet var att diskutera och kalibrera de framtagna riktlinjerna för gradering av höftleder för att öka samsynen mellan olika länder.

– Inför mötet gjordes noggranna förberedelser där veterinärer arbetade i mindre grupper för att förbereda förtydliganden av de befintliga kriterierna för bedömning av höftleder, berättar Kerstin Hansson.

Kriterier för bedömning

En höftled bedöms efter ett antal olika kriterier vilka beskrivs på likartat sätt för varje grad. Tidigare hade inte samtliga kriterier tydligt formulerade riktlinjer för att avgöra vad som gällde för att höften skulle graderas A, B, C, D eller E.

När höftledsbilderna bedöms tittar avläsarna först på hur långt in i leddskålen som ledkulan ligger och hur väl ledkulan passar in i leddskålen.

– Till vår hjälp kan vi vid behov lägga in en cirkel vilken placeras runt ledhuvudet. Cirkelns mittpunkt är markerad, och på en led som har HD ligger mittpunkten på eller utanför konturen av leddskålens yttre tak, säger Kerstin Hansson.

Hon tillägger att de även tittar på själva leddspringan och hur konturerna på leddskålen och ledhuvudet ser ut. En viktig struktur är den främre yttre konturen på leddskålen som, om den är avplanad, kan vara en indikation på att ledkulan inte ligger stabilt i leden utan glider utåt och omformar den annars rundade yttre konturen.

FCIs dokumentation innehåller även information om Norbergs vinkel och hur den bör mätas. Vinkeln mäts vid behov som ett extra stöd vid graderingen.

Om höftledsbilden visar att en eller båda höftlederna är omgivna av benpålagringar anges det separat som lindrig, måttlig eller kraftig benpålagring för respektive led.

Förtydligade riktlinjer

På mötet i Köpenhamn 2022 diskuterade deltagarna förslaget på förtydliganden utifrån olika röntgenbilder och enades om riktlinjer för hur kriterierna ska tillämpas för de fem

olika graderna. De förtydligade riktlinjerna togs sedan vidare för beslut på högre nivå inom FCI och infördes i Norden den 1 juni 2023.

Kerstin Hansson poängterar att de nya riktlinjerna enbart är förtydliganden och inte har medfört några förändringar i hur vi i Sverige graderar bilder jämfört med tidigare. Om de däremot kan ha medfört någon förändring i avläsning i något annat FCI-land är svårt för henne att svara på.

Stor betydelse att få B eller C

Den grad som Kerstin Hansson menar framför allt har fått förtydliganden med noggrannare beskrivningar är grad B.

För uppfödare har en avläsning med grad B eller C stor betydelse eftersom den kan vara avgörande för hundens framtid i aveln. Avläsarna förstår problemet, samtidigt som deras uppdrag innebär att så konsekvent och standardiserat som möjligt gradera röntgenbilderna efter vad de ser och i enlighet med FCIs kriterier.

HD-gruppen har initierat en diskussion om möjligheten att få ut mer detaljerad information vid avläsningen av varje hunds höftledsstatus. Här gjordes jämförelsen med tyska GRSK-protokollet och Storbritanniens BVA Hip Score där olika delar av höftleden poängsätts. Framför allt för hundar som ligger i gränzonen för eventuell avel vore

Svenska Kennelklubbens tre avläsande veterinärer: Kerstin Hansson, Veronica Näslund och Jessica Ingman. FOTO MÅNS ENGELBREKTSOON

Det är viktigt att rutinerna vid röntgen är lika på alla kliniker och att kvaliteten är jämn på bilderna som skickas för avläsning. FOTO ÅSA LINDHOLM

det värdefullt för uppfödarna att veta vad avvikelserna från det önskvärda beror på.

Nyttan av en mer detaljerad redovisning ska vägas mot ökad arbetstid vid avläsningen och därmed högre kostnader samt förmodligen ett ökat antal frågor från hundägare och uppfödare att hantera för Svenska Kennelklubbens kansli.

Allvarligt med sublaxation

När det gäller sublaxation, som tidigare kallades slapp led, är Kerstin Hansson tydlig. Det finns mycket forskning i dag som visar på samband mellan sublaxation och risk för framtida kliniska problem i form av ledinflammation (artros/osteoartrit). Därmed är sublaxation en central del i begreppet HD och ett viktigt kriterium i FCIs riktlinjer.

En förändring som genomfördes 2020, i samband med att SKK Röntgen infördes, är avläsarnas möjlighet att kryssa i om en hund har sublaxation (höger/vänster).

Olikheter mellan hundraser

Samtliga hundraser avläses efter samma kriterier. Däremot förklarar Kerstin Hansson att avläsarna ibland även inom en ras ser olikheter i utseendet av leden utan att dessa är att betrakta som dysplasi.

En del golden retrieverar kan exempelvis ha ett plant utseende på främre delen av

ledskålen, och tysk schäferhund kan ha anatomiska skillnader i utseende på ledkulan och ledkulans hals. Båda är exempel på skillnader i anatomi som Kerstin Hansson säger att man som avläsare är medveten om.

Ny teknik ger bättre bilder

En vanlig fundering gällande avläsningen är om den tekniska utvecklingen kan tänkas påverka avläsningen. En alltmer förfinad digital teknik ger möjlighet till uppförstoring av bilder och gör det möjligt att se avvikelser i leden som tidigare kan ha passerat obemärkt. I HD-gruppens diskussioner med avläsarna har man enats om att det inte går att bromsa en utveckling som medför förbättrade möjligheter till en säkrare bedömning.

Det gäller dock att inte tappa bort att det övergripande syftet med hälsoprogrammet för höftledsdysplasi är att minska andelen hundar med kliniska problem orsakade av HD. Om teknikutvecklingen medför förfinade verktyg och därmed en "strängare" bedömning behöver avelshänsyn anpassas så att inte hundar utesluts ur avel i onödan.

Ny utbildning på gång

Inte bara bilderna förändras med digital teknik, även för personalen som röntgar innebär teknikutveckling att arbetet underlättas. I stort sett alla kliniker och djursjukhus arbetar

HD-gruppen

HD-gruppen tillsattes efter Kennelfullmäktige 2023. Den leds av Karin Brostam Berglund och består av representanter för Svenska Kennelklubben, Svenska Brukshundklubben, Svenska Schnauzer Pinscherklubben, Svenska Spaniel- och Retrieverklubben och Svenska Stövarklubben.

Ibland ses olikheter i utseendet av leden även inom en ras utan att dessa är att betrakta som dysplasi. Golden retriever kan exempelvis ha ett plant utseende på främre delen av ledskålen. FOTO MÅNS ENGELBREKTSOON

numera med digital teknik där man snabbt kan få röntgenbilden på en datorskärm. Om hunden är väl sederad och därmed ligger still så blir det enklare att justera positionen om hunden inte ligger helt rak på den första bilden.

– En digital utbildning för röntgande djurhjälspersonal är under utveckling och kommer att erbjudas av SKK inom kort. På sikt ska det vara ett krav att röntgande personal har genomfört utbildningen för att få ta och skicka in röntgenbilder inom ramen för SKKs hälsoprogram, berättar Kerstin Hansson.

Utbildningen av personal ska säkra att rutinerna vid röntgen sker på samma sätt på alla kliniker, med en jämn kvalitet på de bilder som skickas för avläsning. Om de bilder som skickas in är av så dålig kvalitet att en rättvis bedömning av höftleden inte är möjlig kan avläsarna begära att bilderna tas om. Då får kliniken samtidigt information om vad som gör att bilden inte kan bedömas. SKK för statistik över antalet returnerade bilder per klinik och tar kontakt med de kliniker som sticker ut.

HD-gruppen arbetar vidare

Den här artikeln är skriven efter ett möte mellan HD-gruppen och avläsarna våren 2024, vilket gav gruppen värdefull information i uppdraget att beskriva och ge förslag på fortsatt kvalitetssäkring av hela kedjan från beställning av röntgen till att resultatet används i aveln. ●